

Kome se obratiti u ostvarivanju prava na zdravstveno osiguranje i zdravstvenu zaštitu?

Institucije koje su obavezne osigurati sredstva za vaše zdravstveno osiguranje:

- Za lica smještena u ustanovama socijalne zaštite i za korisnike stalne novčane pomoći obveznici za uplatu su Zavod za socijalnu zaštitu u FBiH;
- Za djecu od rođenja do 15 godina, kao i lica nakon navršenih 65 godina života, koja nisu osigurana po drugoj osnovi, uplate vrši organ uprave kantona preko nadležnog centra za socijalni rad (FBiH);
- U RS, djeca mlađa od 15 godina, u slučaju kad roditelji nemaju osiguranje, imaju mogućnost osiguranja samo po osnovu godina života, prijavom u poslovnicu Fonda zdravstvenog osiguranja u mjestu prebivališta, na osnovu rodnog lista djeteta;
- Vlastito **zdravstveno** osiguranje za djecu stariju od 15 godina, koja ne nastavljaju školovanje, dobiva se prijavom na Zavod za zapošljavanje;
- Za učenike/ce do 18 godina i studente do 26 godina, koji nisu osigurani po drugom osnovu u FBiH, uplate vrši organ uprave kantona nadležan za obrazovanje. U RS prijave idu preko Fonda za zdravstveno osiguranje;
- Vanredni studenti/ice, pravo na zdravstveno osiguranje stiču prijavom na zavode za zapošljavanje (u oba entiteta); - Nezaposlene osobe, pravo na zdravstveno osiguranje ostvaruju prijavom na biro/zavode za zapošljavanje. Nezaposleni, koji nisu prijavljeni na biroe za zapošljavanje, a koji primaju trajnu socijalnu pomoć kao što su starije osobe ili osobe bez školske spreme, pravo na ovjeru zdravstvene knjižice stiču preko centara za socijalni rad.

Ukoliko ne možete ostaviti pravo na zdravstveno osiguranje ni po jednoj gore navedenoj osnovi, možete se dobrovoljno osigurati prijavom kod nadležnog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Socijalna zaštita

Prema Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom FBiH, korisnici/e socijalne zaštite su:

- djeca bez roditeljskog staranja, odgojno zanemarena djeca, odgojno zapuštena djeca i djeca čiji je razvoj ometen obiteljskim prilikama;
- osobe sa invaliditetom i osobe ometene u fizičkom ili psihičkom razvoju;
- materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe;
- stare osobe bez obiteljskog staranja;
- osobe sa društveno negativnim ponašanjem;
- osobe i obitelji u stanju socijalne potrebe, kojima je uslijed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.
- zakoni o socijalnoj zaštiti u Zeničko-Dobojskom, Tuzlanskom i Kantonu Sarajevo prepoznaju žrtve nasilja kao korisnike/ce socijalne zaštite.

Prava iz socijalne zaštite utvrđena Zakonom Federacije BiH:

- novčana i druga materijalna pomoć;
 - osposobljavanje za život i rad;
 - smještaj u drugu porodicu;
 - smještaj u ustanove socijalne zaštite;
 - usluge socijalnog i drugog stručnog rada;
 - kućna njega i pomoć u kući.
- Prava porodica sa djecom:

- dodatak na djecu naknada umjesto plaće ženi – majci u radnom odnosu za vrijeme trajanja trudnoće, porođaja i njege djeteta
- novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja ženi-majci, odnosno drugom licu koje nije u radnom odnosu
- pomoć u prehrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majke dojilje
- posebni psihosocijalni tretman bračnih drugova koji žele djecu i trudnica smještaj djece uz osiguranu ishranu u ustanovama predškolskog odgoja
- osiguranje jednog obroka u vrijeme nastave u osnovnim školama
- školarine i stipendije učenicima/cama i studentima/cama.

Korisnici/e socijalne zaštite prema Zakonu o socijalnoj zaštiti Republike Srpske: Lica koja se nalaze u stanju socijalne potrebe, a naročito:

- maloljetnici bez roditeljskog staranja i maloljetnici ometeni u fizičkom i psihičkom razvoju;
- maloljetnici čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama i vaspitno zanemareni i zapušteni;
- materijalno neobezbjedena i za rad nesposobna lica,
- stara lica bez porodičnog staranja,
- invalidna lica,
- lica sa društveno negativnim ponašanjem,
- lica kojima je zbog posebnih okolnosti potrebna socijalna zaštita.
- žrtve nasilja

Prava prema Zakonu o socijalnoj zaštiti RS:

- materijalno obezbjeđenje;
- dodatak za pomoć i njegu drugog lica;
- pomoć za osposobljavanje za rad djece i omladine;
- smještaj u ustanovu socijalne zaštite ili smještaj u drugu porodicu;
- usluge socijalnog rada.

Prava prema Zakonu o dječijoj zaštiti RS:

- naknada plate za vrijeme korištenja porodijskog odsustva i materinski dodatak;
- pomoć za opremu novorođenčeta;
- dodatak za djecu;
- zadovoljavanje razvojnih potreba djece;
- predškolsko vaspitanje i obrazovanje za djecu bez roditeljskog staranja, djecu sa smetnjama u razvoju i djecu na dužem bolničkom liječenju;
- vaspitno-obrazovni programi pripremanja djece za školu;
- boravak, predškolsko vaspitanje i obrazovanje i preventivna zdravstvena zaštita djece predškolskog uzrasta i boravak djece osnovnoškolskog uzrasta do deset godina starosti;
- odmor i rekreacija djece do 15 godina starosti u dječijem odmaralištu;
- regresiranje troškova boravka djece u predškolskoj ustanovi, odmora i rekreacije.

Centar za socijalni rad rješava u prvom stepenu prava utvrđena ovim zakonom, kao i ostvarivanje prava iz oblasti dječije zaštite i porodične zaštite i starateljstva. Za ostvarivanje prava na socijalnu zaštitu.

Projekat finansira Evropska unija

Ova publikacija izrađena je u okviru programa "Sprječavanje nasilja nad ženama u zemljama zapadnog Balkana i Turskoj: Sprovođenje normi, mijenjanje stavova," koji finansira Evropska unija (EU), a implementira UN Women u BiH. Sadržaj ove publikacije, kao i nalazi prikazani u njoj, isključiva je odgovornost udruženja Bolja budućnost i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije (EU), niti UN Women.

Šta je diskriminacija i kako je prepoznati?

Diskriminacija je svaki postupak razlikovanja i nejednakog tretmana osobe ili grupe osoba zbog ličnih osobina koje ih čine različitim od ostalih. Može biti zasnovana na spolu, nacionalnom, vjerskom identitetu, seksualnoj orijentaciji, invaliditetu, političkom uvjerenju, boji kože, imovinskom stanju i sl.

OBLCI DISKRIMINACIJE

#Direktna diskriminacija postoji kada je osoba ili grupa osoba bila tretirana, tretira se ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu ili grupu osoba u istoj ili sličnoj situaciji.

#Indirektna diskriminacija postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve je dovela, dovela ili bi mogla dovesti u nepovoljniji položaj osobu ili grupu osoba u poređenju sa osobom ili grupom osoba.

#Poseban oblik diskriminacije odnosi se na verbalno ili neverbalno ponašanje prema osobi koja pripada određenoj skupini povezanoj s diskriminacijskom osnovom. Da bi se takav čin mogao klasificirati kao uznemiravanje, on mora biti neželjen od strane pogođene osobe te imati kao svrhu ili posljedicu povredu dostojanstva osobe time što uzrokuje strah i stvara neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Kako prijaviti diskriminaciju?

Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH može se obratiti svako fizičko i pravno lice koje ima legitiman interes, bez obzira na državljanstvo, rasu, spol, vjersku i nacionalnu pripadnost. Žalba upućena Instituciji neće prouzročiti nikakve krivične, disciplinske ili bilo kakve druge sankcije po njenog podnosioca. Žalba se izjavljuje pismeno, putem pošte, fax-a, e-mail-a ili ličnim dostavljanjem. U žalbi treba iznijeti kraći opis događaja, činjenica ili odluka koji su doveli do podnošenja žalbe. Žalba mora biti potpisana od osobe koja žalbu izjavljuje, ili ovlaštenog opunomoćenika. Uz žalbu je poželjno priložiti fotokopije dokumentacije koja je relevantna, ukoliko ista postoji. Institucija može odbiti da razmatra anonimne žalbe za koje smatra da su zlonamjerne, neosnovane, u kojima nema žalbe, koje nanose štetu trećim licima ili koje su Instituciji predložene izvan roka od 12 mjeseci nakon pojave događaja, činjenica ili odluka na koje se lice žali.

Ukoliko vjerujete da ste diskriminirani,

Zakon vam omogućava da:

Prijavite slučaj Instituciji Ombudsmana za ljudska prava

BiH; 033 666-006

Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH; 033 221- 293

Vaša prava BiH; 033 789-105

Šta je to nasilje u porodici?

Nasilje je kada jedan ili više članova/ica porodice prijeti da će nešto loše uraditi drugom/oj članu/ici porodice bez obzira da li se odnosi na lake ili teške povrede.

Nasilje je i kada član/ca porodice ne dozvoljava drugom/oj da se kreće, druži ili zarađuje na način kako to želi ili može.

Nasilje je i ako jedan član/ica porodice ne uradi nešto što je bio/bila obavezan/a prema zakonu (npr. nebriga i nepažnja prema članovima/cama porodice, ili nepružanje pomoći i zaštite članu/ici porodice,...). Nasilnik/ca može biti bilo ko: muž, žena, svekar, svekrva, djeca, ili druga rodbina. Nasilje se dešava u bogatim i siromašnim porodicama, i nema veze sa godinama nasilnika/ce ili žrtve, njihovom nacionalnosti ili religijom. Najčešće žrtve porodičnog nasilja su žene i djeca.

Kako prepoznati nasilje u porodici?

FIZIČKO NASILJE se najlakše prepoznaje. Fizičko nasilje je kada nasilnik/ca člana/icu porodice: udara, gura, čupa kosu, šamara, davi, veže, gađa raznim predmetima, zaključava i na drugi način ograničava kretanje, namjerno nanosi opekotine, prijeti i/ili koristi pištolj, nož ili drugo oružje, izlaže različitim vrstama opasnosti, itd.

PSIHIČKO NASILJE (emocionalno nasilje) je najmanje vidljivo i prepoznatljivo. Često žrtve odmah i ne primijete da nešto nije u redu. Psihičko nasilje je kada nasilnik/ca: stalno kritikuje i podcjenjuje žrtvu (npr. Govori ako je rječ o ženi govori joj da je debela, ružna, da je niko neće, da je glupa, loša majka, loša domaćica,...) prijeti, zastrašuje ili uhodi žrtvu (npr. prijeti da će je/njega istući, ubiti, kazniti, ili prijeti da će joj/mu oduzeti djecu, da će je/ga proglasiti ludom,...) ne dozvoljava žrtvi

da se druži sa prijateljima/cama, da posjećuje porodicu i rodbinu,... umanjuje, poriče i prebacuje krivicu za nasilje na žrtvu (npr. govori da se nasilje nije desilo, da je napravio/la incident samo zato što ga je ona/on iznervirala/o optužuje žrtvu da ima drugog muškarca/ili ljubavnicu, uskraćuje žrtvi ljubav, pažnju i brigu, govori o drugim ženama /muškarcima sa kojima ima vezu, itd.

PSIHIČKO NASILJE (emocionalno nasilje) je najmanje vidljivo i prepoznatljivo. Često žrtve odmah i ne primijete da nešto nije u redu. Psihičko nasilje je kada nasilnik: stalno kritikuje i podcjenjuje žrtvu (npr. govori joj da je debela, ružna, da je niko neće, da je glupa, loša majka, loša domaćica,...) prijeti, zastrašuje ili uhodi žrtvu (npr. prijeti da će je istući, ubiti, kazniti, ili prijeti da će joj oduzeti djecu, da će je proglasiti ludom,...) ne dozvoljava žrtvi da se druži sa prijateljima, da posjećuje porodicu i rodbinu,... umanjuje, poriče i prebacuje krivicu za nasilje na žrtvu (npr. govori da se nasilje nije desilo, da je napravio incident samo zato što ga je ona iznervirala, jer joj ručak nije slan ili je zagorio,...) optužuje žrtvu da ima drugog muškarca ili da pokušava da zavede drugog, uskraćuje žrtvi ljubav, pažnju i brigu, govori o drugim ženama sa kojima ima vezu, itd.

SEKSUALNO NASILJE je vrsta fizičkog nasilja koje je usmjereno na tijelo žrtve. Svaka osoba ovo područje smatra veoma ličnim i intimnim zbog čega su i posljedice nastale uslijed ovog nasilja svrstavaju među najteže.

EKONOMSKO NASILJE podrazumijeva nasilno oduzimanje novca i vrijednih stvari, kao i sprječavanje da se raspolože zajedničkim materijalnim sredstvima.

Zakonska prava žrtve nasilja u porodici

Kako bi žrtva nasilja dobila pomoć i kako bi institucije mogle djelovati u slučaju nasilja u porodici žrtva treba slučaj prijaviti policijskoj stanici ili centru za socijalnu rad u opštini gdje se nasilje dogodilo ili zatražiti mjere zaštite od suda. Nasilje mogu prijaviti i aktivisti/ice ali samo i jedino uz dobrovoljan pristanak žrtve nasilja.

Prema zakonu zdravstveni i socijalni radnici/e, nastavnici/e, vaspitači/ice, medicinske, obrazovne i druge ustanove, nevladine organizacije, kao i svaki građanin/ka i član/ica porodice koji znaju za slučaj nasilja u porodici obavezni su prijaviti slučaj policiji, nadležnom tužilaštvu ili centru za socijalni rad.

SOS – telefoni

Žrtva nasilja u porodici se može obratiti za pomoć na jedinstvene SOS brojeve telefona.

Federacija BiH - 1265

Republika Srpska – 1264

Zdravstvena zaštita

Ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu je uglavnom uslovljeno posjedovanjem zdravstvenog osiguranja. Izuzetak od pravila, odnosi se na određene grupe stanovništva izložene povećanom riziku, koje su definisane u Zakonu o zdravstvenoj zaštiti FBiH. Zakon određuje da se pod jednakim uslovima na nivou Federacije BiH ostvaruje zdravstvena zaštita stanovništva i grupacija koje su izložene povećanom riziku i socijalnom ugroženom stanovništvu u koje, između ostalih, spadaju:

- djeca od rođenja do najduže 26 godina ukoliko su na redovnom školovanju;
- žene u toku trudnoće, porođaja, materинства, bez obzira na status zdravstvenog osiguranja;
- lica starija od 65 godina života ako nisu osigurani po drugom osnovu;
- lica sa invaliditetom;
- duševni bolesnici opasni po svoj i tuđi život;
- povratnici, raseljena lica, žrtve nasilja u porodici;
- materijalno neosigurana lica koja primaju 'materijalno osiguranje';
- lica romske nacionalnosti koja nemaju stalno boravište u FBiH.

Zakoni o zdravstvenom osiguranju u RS i Federaciji BiH su relativno usklađeni. Najbitnija razlika, koja omogućuje širu zaštitu građana/ki u RS i veći obuhvat osoba pokrivenih zdravstvenim osiguranjem ogleda se u tome što Zakon o zdravstvenom osiguranju FBiH uključuje postojanje roka (od 30 do 90 dana, zavisno od slučaja) za prijavu na biro za zapošljavanje po završenom školovanju ili prestanku rada kako bi se ostvarilo pravo na zdravstveno osiguranje preko biroa za zapošljavanje.